

ZAMONAVIY O'ZBEK MAHALLALARIDA IJTIMOYIY HIMOYA MASALALARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.**Sadullayev Umidjon Shokir o'g'li**

Osiyo xalqaro universiteti, Tarix va filologiya kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15448828>

Annotatsiya. Zamonaviy O'zbekiston mahallalarida ijtimoiy himoya masalalari muhim ahamiyat kasb etadi. Bu institut mahalla aholisi farovonligini ta'minlash, ijtimoiy tenglikni kuchaytirish va yordamga muhtoj qatlamlarni qo'llab-quvvatlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy himoya, mahalla, ayollar, ayollar daftari, yoshlar daftari.

Quyida zamonaviy o'zbek mahallalarida ijtimoiy himoyaning asosiy yo'nalishlari va o'ziga xos xususiyatlari yoritiladi:

1. Mahalla institutining ijtimoiy himoyadagi o'rni

Mahalla — O'zbekiston jamiyatining eng pastki, ammo eng ta'sirchan ijtimoiy boshqaruv bo'g'ini hisoblanadi. Mahallalar aholining ehtiyojlarini eng yaqin masofada kuzatib boruvchi, ularni davlat resurslariga bog'lovchi vositachi sifatida faoliyat yuritadi.

Asosiy vazifalari:

Kam ta'minlangan oilalarni aniqlash va ro'yxatga olish.

Yolg'iz keksalar, nogironlar, yetim bolalar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarni qo'llab-quvvatlash.

Ijtimoiy nafaqa va yordam mablag'larini ajratishdagi tavsiyalarni berish.

Aholining turmush darajasini monitoring qilish.

2. Zamonaviy o'zgarishlar va islohotlar

So'nggi yillarda Prezident tashabbusi bilan mahalla institutlari faoliyatiga tub o'zgarishlar kiritildi:

"Mahallabay ishlash" tizimi joriy qilindi. Bu orqali har bir fuqaroning muammosi mahalla darajasida o'rganilib, yechimlar ishlab chiqiladi.

Ijtimoiy xizmatlar markazlari tashkil etilib, mahalla fuqarolar yig'inlari bilan bevosita hamkorlikda faoliyat yuritmoqda.

"Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" kabi ro'yxatlar orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar aniqlanib, manzilli yordam ko'rsatilmoqda.

3. O'ziga xos xususiyatlari

a) Mahallaning madaniy-axloqiy roli

Mahalla faqat ma'muriy tuzilma emas, balki axloqiy tarbiya va jamiyat nazorati vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Bu jihat ijtimoiy himoyada insoniylik, mehr-oqibat tamoyillarini kuchaytiradi.

b) Oilabop yondashuv

Mahallada ijtimoiy muammolar ko'pincha individual emas, oilaviy muammolar sifatida qaraladi. Shu sababli, yordam ko'rsatishda butun oilaning ahvoli hisobga olinadi.

c) Jamoaviylik va ko'ngillilik

Mahalla ahlining o'zaro ko'maklashuvi, xayriya tadbirlari, hasharlar — bu ijtimoiy himoyaning norasmiy, ammo kuchli komponenti hisoblanadi.

4. Muammolar va takliflar

Muammolar:

Ba'zi joylarda mahalla yetakchilarining yetarlicha tayyorgarlikka ega emasligi.

Ijtimoiy yordamning manzilliligi har doim ham to'liq ta'minlanmasligi.

Mahallada axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasining pastligi.

Takliflar:

Mahalla yetakchilari va ijtimoiy xodimlar uchun muntazam treninglar o'tkazish.

Elektron tizimlar orqali ehtiyojmandlarni aniqlashni avtomatlashtirish.

Mahallalarda ko'proq psixologik va huquqiy maslahat xizmatlarini joriy etish.

Xotin-qizlar faolining asosiy vazifalaridan yana biri ayollar daftari ma'lumotlar bazasini yuritish hisoblanadi. "Ayollar daftari – ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy, psixologik qo'llabquvvatlashga, bilim va kasb o'rganishga ehtiyoji va ishtiyoqi bo'lgan, ishsiz xotin-qizlarning muammolarini aniqlash, bartaraf etish va nazoratini olib borish bo'yicha ma'lumotlar bazasi. Ushbu daftarga kiritish bo'yicha xotin-qizlar faoli amaliy ishlar olib boradi, ma'lumotlar bazasini yaratadi va nazoratini olib boradi. So'nggi yillarda "Ayollar daftari" doirasida ham katta tadbirlar amalga oshirilmoqda. Qisqa muddatda salkam 642 ming nafar opa-singillarimizga amaliy yordam ko'rsatilgani bu boradagi ishlarimiz ko'lamidan dalolat beradi.[7]

Vobkent tuman Nayman mahalla xotin-qizlar faolining faoliyati ham maxsus tadqiqot shaklida o'rganildi. Nayman mahallasida 5 ta qishloq bo'lib, aholisi 3335 tani tashkil etadi, shundan 1685tasi ayollar hisobiga to'g'ri keladi. Ushbu mahallada 701 ta xonadon, 904ta oila mavjud. Mahalla hududidagi ayollarni har taraflama qo'llab-quvvatlash bo'yicha quyidagi ishlar amalga oshirilgan. Yoshlarni ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, ma'naviyatini yuksaltirish, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, namunaviy oilani shakllantirish sohasida xotin-qizlar faoli "Oqila ayollar" harakati bilan hamkorlikda tushuntirish ishlari olib borilgan. Yoshlarni turmushga tayyorlash bo'yicha davra suhbatlari tashkil etilgan, 3 ta yosh oila "oilaga tayyorlov" kurslarida o'qitilgan. Xotin qizlarning tadbirkorlik g'oyalarini amalga oshirish, subsidiya va boshqa yordam choralari jalb qilish bo'yicha mahallaning ishsiz ayollarining 2tasiga tikuv mashinkasi, 1tasiga averlo tikuv mashinkasi, 1 ayolga issiqxona, 4tasiga mini dugali issiqxona, 3ta ayolga incubator apparatlari subsidiya asosida berilgan.

Bundan tashqari 10 ta ayolga tikuv mashinkasi, 1ta ayolga inkubator apparat olish uchun hujjatlar tayyorlab berilgan. Ayollarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash sohasida 115 ta ayol ijtimoiy himoya yagona reestriga kiritilgan bo'lib, ular turli moddiy yordam mablag'larini olmoqdalar. "Ayollar daftari" ma'lumotlar bazasini tahlil qiladigan bo'lsak, mahallada ishsiz ayollar soni-64ta, tadbirkor ayollar soni-9ta, boquvchisini yo'qotgan bevalar soni -19ta, nogiron frazandi bor ayollar soni-5 tani tashkil etadi.

Mahallada uy-joyga muhtoj xotin qizlar yo'q. Bitta ayolning uy-joylari hokimiyat yordami bilan ta'mirdan chiqarib berilgan. 2023-yilda "ayollar daftariga"116 ta ayol ro'yxatga olingan bo'lib, ular bilan manzilli ishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu lavozimning joriy etilganiga qisqa muddat bo'lishiga qaramasdan bir qancha diqqatga sazovor ishlar amlaga oshirilgan.

Xulosa

Zamonaviy O'zbekiston mahallalari — ijtimoiy himoya tizimining eng muhim bo'g'ini bo'lib, u xalq bilan davlat o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Ijtimoiy yordamni adolatli, manzilli va samimiy yetkazishda mahalla tizimining o'zni beqiyosdir. Unga doimiy e'tibor va islohotlar ijtimoiy barqarorlik va farovon jamiyat qurilishiga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Sadullayev, U. (2024). MAHALLA: UNDERSTANDING THE CONCEPT. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(4), 376-385.
2. Sadullayev, U. (2024). MAHALLA: UNDERSTANDING THE CONCEPT. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(4), 376-385.
3. Sadullaev U. . (2024). USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(5), 344–352.
4. Sadullayev, U., Gadayeva, M., & Toshpo‘latova, S. (2024). MAHALLA–QADRIYATLAR BESHIGI. *Modern Science and Research*, 3(12), 1228-1238.
5. Gadayeva, M., Toshpolatova, S., & Sadullayev, U. (2024). TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI. *Modern Science and Research*, 3(12), 994-1003.
6. Sadullayev, U. (2024). MIRZA SIROJ HAKIM AND HIS LEGACY. *Modern Science and Research*, 3(2), 902-910.
7. Toshpo‘latova, S., Gadayeva, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 985-993.
8. Shokir o‘g‘li, S. U. (2023). The History of the Creation and Formation of the Neighborhood. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(10), 480-485.
9. Sadullayev, U. (2024). THE NEIGHBORHOOD IS THE CRADLE OF VALUES. *Modern Science and Research*, 3(1), 607–613.
10. Shokir O‘g‘li, S. U. (2023). The importance of the mahalla system’s reforms in new Uzbekistan. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(10), 25-30.
11. Sadullayev U. (2023). THE ROLE OF THE NEIGHBORHOOD IN RAISING A SPIRITUALLY MATURE GENERATION. *Modern Science and Research*, 2(10), 488–493.
12. Sadullayev, U. (2023). ABOUT THE EMERGENCE OF THE CONCEPT OF NEIGHBORHOOD. *Modern Science and Research*, 2(12), 722–727.
13. Shokir o‘gli, S. U. (2023). The Essence of State Policy on Youth in New Uzbekistan. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(9), 554-559.
14. Shokir o‘gli, S. U. (2023). The Essence of State Policy on Youth in New Uzbekistan. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(9), 554-559.
15. O‘gli, S. U. S. (2023). ELUCIDATION OF ISSUES OF THE HISTORY OF BUKHARA GUZARS IN OA SUKHAREVA AND HER STUDIES. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(11), 30-35.
16. Sadullayev, U. (2023). O‘zbekistonda xotin-qizlarga berilayotgan e’tibor: mahalla boshqaruvida xotin-qizlarning roli. In *Oriental Conferences* (Vol. 1, No. 1, pp. 551-556). OOO «SupportScience».
17. Shokir o'gli, U. S. (2023). MILLIY QADRIYATLARIMIZ ASROVCHISI. *Journal of new century innovations*, 35(1), 79-80.
18. Sadullayev, U. (2023). THE ROLE OF THE NEIGHBORHOOD IN THE SOCIAL DEVELOPMENT OF SOCIETY. *Modern Science and Research*, 2(10), 755–757.

19. Sadullayev, U. (2023). THE ROLE OF WOMEN IN NEIGHBORHOOD MANAGEMENT IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(9), 132–135.
20. Sadullayev, U., Muyiddinov, B., & Boltayev, O. (2025). YOSHLAR DUNYOQARASHI SHAKLLANISHIDA MILLIY TARBIYA VA TA'LIMNING AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(1), 59–67.
21. Sadullayev, U., Muyiddinov, B., & Boltayev, O. (2025). IBN SINONING FALSAFIY QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 4(1), 52–58.
22. Sadullayev U. (2024). Zamonaviy o'zbek mahallalarida ijtimoiy o'zgarishlar. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(10), 284–294.
23. Umidjon, S. (2024). "MILLIY QADRIYATLARIMIZ ASROVCHISI". *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(11), 148-153.
24. Sadullayev, U. (2024). TARIX DARSLARIDA SUN'YI INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 600-608.
25. Sadullayev, U., & Bekmurodova, F. (2025). JADIDCHILIK HARAKATI VA ABDURAUF FITRAT. *Modern Science and Research*, 4(3), 675-679.
26. Sadullayev, U. (2025). ZAMONAVIY O'ZBEK MAHALLALARIDA YOSHLAR BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Modern Science and Research*, 4(4), 1735-1743.
27. Sadullayev, U. (2025). MAHMUDXO'JA BEHBUDIY VA UNING TURKISTON JADIDCHILIGIDA TUTGAN O'RNI. *Modern Science and Research*, 4(1), 463-470.
28. Sadullayev, U., & Nurnazarov, A. (2025). MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY VA UNING ILMIY FAOLIYATI. *Modern Science and Research*, 4(2), 846-850.
29. Sadullayev, U. (2025). ALISHER NAVOIY VA UNING INSONPARVARLIK G'OYALARI. *Modern Science and Research*, 4(3), 965-973.
30. Sadullayev, U., Muyiddinov, B., & Boltayev, O. (2025). BUXORO AMIRLIGIDA 1900-1910-YILLARDAGI IJTIMOIIY-SIYOSIIY HAYOT. *Modern Science and Research*, 4(1), 68–76.
31. Sadullayev U. (2024). Zamonaviy o'zbek mahallalarida ijtimoiy o'zgarishlar. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(10), 284–294.
32. Sadullayev, U., Muyiddinov, B., & Boltayev, O. (2025). IBN SINONING FALSAFIY QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 4(1), 52–58.
33. Sadullayev, U., Muyiddinov, B., & Boltayev, O. (2025). YOSHLAR DUNYOQARASHI SHAKLLANISHIDA MILLIY TARBIYA VA TA'LIMNING AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(1), 59–67.
34. Haqqulov, M. (2025). NARSHAXIYNING" BUXORO TARIXI" ASARI TAHLILI. *Modern Science and Research*, 4(4), 1036-1045.
35. Haqqulov, M. (2025). THE DEVELOPMENT OF THE SCIENCE OF HADITH IN HISTORICAL ANALYSIS. *Modern Science and Research*, 4(4), 467-474.
36. Haqqulov, M. (2025). AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRI TARIXIY GEOGRAFIYASI. *Modern Science and Research*, 4(3), 584-593.
37. Haqqulov, M., & Sadulloyeva, M. (2025). THE TEACHER-STUDENT RELATIONSHIP BETWEEN IMAM AL-BUKHARI AND IMAM AT-TIRMIDHI. *Modern Science and Research*, 4(3), 440-447.

38. Haqqulov, M., Yarashova, M., & Muyiddinov, B. (2025). SHARAFIDDIN ALI YAZDINING “ZAFARNOMA” ASARI TAHLILI. Modern Science and Research, 4(4), 398-408.
39. Haqqulov, M., Gulyamov, A., & Srojeva, G. (2025). JADIDLARNING 1916 YILDAGI XALQ QO'ZG'OLONIDA TUTGAN O'RNI. MILLIY HUKUMAT-TURKISTON MUXTORIYATI VA UNING FAOLIYATI. Modern Science and Research, 4(2), 100-108.
40. Haqqulov, M. (2025). YANGI DAVRDA AVSTRIYA (GABSBURGLAR) IMPERIYASINING IJTIMOY-SIYOSIY HAYOTI (XVI-XVIII ASRLAR). Modern Science and Research, 4(2), 834-842.
41. Haqqulov, M., & Sadulloyeva, M. (2025). IMOM BUXORIYNING “AL-JOME’AS SAHIH” ILMIY AHAMIYATI. Modern Science and Research, 4(2), 472-476.
42. Xakkulov, M., & Kosimov, U. (2025). HISTORY OF MILITARY WORK IN THE EMIRATE OF BUKHARA. Journal of universal science research, 3(1 (Special issue)), 319-325.
43. Haqqulov, M., Yarashova, M., & Yuldosheva, F. (2025). TARIXIY KARTOGRAFIYANING ASOSIY YO ‘NALISHLARI, SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI. Modern Science and Research, 4(2), 81-91.
44. Sayfutdinov, F. (2025). 1918-1920 YILLAR XALQARO MUNOSABATLAR TARIXIDA VERSAL – VASHINGTON KANFRENSIYALARINING AHAMIYATI. Modern Science and Research, 4(2), 1066–1073. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/68491>
45. Sayfutdinov F., & Sharipov , D. (2025). CENTRAL ASIAN INTEGRATION: HISTORICAL DEVELOPMENT AND PROSPECTS. Journal of Universal Science Research, 3(1(Special issue), 300–304. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/universal-scientific-research/article/view/65623>
46. Ilniyazovich, S. F. (2023). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TARIX FANINI O'QITISHDAGI AHAMIYATI.
47. Ilniyoz o'g'li, S. F. (2023). ETNOGRAFIK TADQIQOTLARDA QORAQALPOQ XALQINING YORITILISHI.
48. Ilniyazovich, S. F. (2024). The Formation of Preliminary Knowledge about the People of Karakalpak. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 4(3), 149-155.
49. Sayfutdinov, F. (2024). BUXORO AMIRLIGINING QURILISH TARIXI: MADANIY VA ARXITEKTURA TARAQQIYOTI MEROSI. Modern Science and Research, 3(12), 852-858.
50. Sayfutdinov Feruz Ilniyoz o'g'li. (2023). XX ASR 2-YARMI XXI ASR BOSHLARI ZARAFSHON VOHASIDA ETNOSLARARO MUNOSABATLAR. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(9), 1–5. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/7941>
51. Sayfutdinov F. (2024). ILLUMINATION OF THE SPIRITUAL LIFE OF THE KARAKALPAK PEOPLE IN RESEARCH. Journal of Universal Science Research, 2(5), 441–452. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/universal-scientific-research/article/view/34891>

52. Sayfutdinov F. (2024). MANG'IT AMIRLARI DAVRIDA BUXORO AMIRLIGI ME'MORCHILIK SOHASI RIVOJI. Modern Science and Research, 3(10), 620–629. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/45335>
53. Ilniyazovich, S. F. (2024). Historiography of Various Expeditions and their Results in the Regions Inhabited by Karakalpaks in the First Half of the 20th Century. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 4(9), 159-165.